

čitanje (u sebi, razume se), a lakše je zato što vizuelna slika »miš«, »ćud«, »ukot« i slično na kraju reda svakako više »kaže« nego slika »mi«, »ću«, »uko« itd. Prema tome, što smo, eventualno, izgubili »na izgovoru« (pri pisanju i tihom čitanju — nepostojećem) dobili smo »na shvatanju« (u svakom slučaju — potrebnom i postojećem). Na taj način, mogli bismo reći da za ovu podelu u nekim slučajevima govore i razlozi lakšeg i bržeg shvatanja, koje takode ne valja potcenjivati.

Ipak je ono što je nas u prvom redu rukovalo pri traženju i razvijanju ove podele bila težnja da oslobodimo, i našu školu i našu širu kulturnu praksu, od nepotrebnih muka i zabuna u kojima su se one našle »deleći reči na slogove« na dosadašnji način, zbog čega i želimo da se izneti nacrt procenjuje, pre svega, s praktične strane.

PRAVOPISNNA SEKCIJA O RASTAVLJANJU RIJEČI

Ljudevit Jonke

Kao što su naši čitaoci obaviješteni u 3. broju prošlogodišnjeg *Jezika*, na str. 96., u Hrvatskom filološkom društvu osnovana je pravopisna sekcija, kojoj je stavljeno u zadatak, da u što skorije vrijeme izradi naučni pravopis hrvatskoga književnog jezika. Taj pravopis treba da bude odraz suvremenoga stanja našega književnog jezika, a osnovna načela, na kojima treba da bude zasnovan, jesu jednostavnost, dosljednost i postojanost. Članovi su sekcije naši istaknuti filolozi, predstavnici Hrvatskog filološkog društva, Odjela za jezik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Filozofskog fakulteta, Akademije za kazališnu umjetnost, Društva književnika Hrvatske, Leksikografskog zavoda FNRJ, Društva novinara i predstavnici lektora nakladnih poduzeća. Predstavnici dakle onih zvanja i ustanova, kojima je upravo svakidašnji rad u najužoj povezanosti s jezikom i njegovim problemima.

Pravopisna sekcija obradila je već dobar dio građe na svojim zasjedanjima, koja se održavaju svake sedmice. Na osnovu referata, koji se unaprijed povjerava na obradbu nekom članu sekcije, razvija se diskusija i zaključci se donose na temelju naučno obrazloženih mišljenja. Kad se tako obradi čitavo gradivo, pretrast će se pravopis u cjelini i tek onda će se donijeti konačni zaključci, koji će se još dati na javnu diskusiju. Pritom će se sekcija poslužiti i stupcima *Jezika*.

Medu obrađenim dijelovima pravopisne građe nalazimo već i poglavlje o rastavljanju riječi. To je poglavlje obrađeno već u siječnju ove godine,

dakle prije pojave Belićeva *Pravopisa*, pa prema tome i prije članka prof. dra. Ilije Mamuzića. O tome, kako je prof. Belić zamrsio rastavljanje riječi na slogove u posljednjem izdanju *Pravopisa*, bilo je već govora u našem listu, a sada to potanko dokazuje i članak prof. Mamuzića. Pravopisna sekcija na svojim sjednicama u siječnju podnijela je o tom pitanju još radikalniji prijedlog nego prof. Mamuzić. Pritom ju je u prvom redu vodila želja, da rastavljanje riječi bude što lakše i praktičnije. Iznijet ćemo ovdje u kratkim crtama sadržaj prijedloga Pravopisne sekcije, da bi s njime već sada bili upoznati čitaoci našeg lista

Kao što je poznato, Brozov i Boranićev *Pravopis* do godine 1928., kao i Boranićev *Pravopis* od godine 1941., zasnivali su rastavljanje riječi na načelu, da se drugi dio rastavljene riječi treba da počinje takvim suglasničkim skupom, koji se može lako izgovoriti, odnosno kakvim se može počinjati koja naša riječ. Tako se onda rastavljalo *bum-bar*, *mač-ka na-ru-čje* U 9. i 10. izdanju *Pravopisa* prof. Bořanić je usvojio principe, koje je Belić proveo u svom *Pravopisu*, po kojem se ove tri riječi rastavljaju *bum-bar*, *mač-ka*, *na-ru-čje*. O tim principima piše potanje prof. Mamuzić u ovom broju *Jezika*. Prijedlog Pravopisne sekcije Hrvatskog filološkog društva ide dalje i od Boranića i od Belića. Polazeći sa stanovišta, da je rastavljanje riječi u pismu i štampi posve praktičan posao, Pravopisna sekcija u svim slučajevima, gdje se između dva samoglasnika nalaze dva, tri ili četiri suglasnika, predlaže nekoliko mogućnosti rastavljanja, pri čemu se ipak postavlja ovo načelo: na drugu stranu ne valja prenositi takve suglasničke skupove, koji se teško mogu izgovoriti. Prema prijedlogu Pravopisne sekcije tri spomenute riječi rastavljaju se ovako: *mač-ka* ili *ma-čka*, *na-ru-čje* ili *na-ruč-je*, *bum-bar* radije nego *bu-mbar*. U prvi mah mogao bi tko god pomisliti, da je to zapravo usvajanje i starijeg Boranićeva i sadašnjeg Belićeva rastavljanja. Ni govora o tome! Vidjet će se to očito iz drugih nekih primjera.

Po prijedlogu Pravopisne sekcije riječ *jezgra* može se rastavljati i *je-zgra* i *jez-gra* i *jezg-ra*, što se protivi i Boranićevu i Belićevu rastavljanju, koji propisuju samo *je-zgra*. Isto tako riječ *sestra*, *društven*, *školstvo* mogu se po tom prijedlogu rastavljati i *se-stra*, *dru-štven*, *škol-stvo* i *ses-tra*, *druš-tven*, *škols-tvo* i *sest-ra*, *društ-ven*, *školst-vo* s jedinom ogradom, da se ne preporučuje rastavljanje *ško-lstvo* zbog teške izgovorne skupine u početku drugog sloga. Tako se i riječi *sredstvo*, *pojmljiv*, *razbijač* mogu rastavljati i *sred-stvo*, *poj-mljiv*, *ra-zbijač* i *sreds-tvo*, *poj-m-ljiv*, *raz-bijač* i *sredst-vo*, samo se ne preporučuje *sre-dstvo*, *po-jmljiv*.

Ako pobliže razmotrimo ove prijedloge, tada ćemo zapaziti, da se njima daje piscu i slagaru vrlo velika sloboda u rastavljanju riječi, možemo

reći čak najveća, koja je moguća, a da se ne povrijedi bitni sastav riječi. Želja je Pravopisne sekcije, da pisac i slagar bez ikakvih poteškoća rastavljaju riječi. Osobito je to važno za slagara pri modernim strojevima, gdje se ne slažu pojedina slova, nego se lijeva čitav redak. Koliko puta slagar mora poništiti čitav redak, jer mu ne stane u nj baš onoliko slova, koliko je dosad potrebno za pravilno rastavljanje. Često samo zbog pogrešnog rastavljanja pri dosadašnjim zamršenim propisima mora poništiti dva retka i pritom se još mora mučiti, da ugura u redak i kakvo prekobrojno slovo, samo da ne povrijedi pravilo. Takve će se muke smanjiti za 90%, ako se usvoje prijedlozi Pravopisne sekcije. No ne radi se tu samo o mukama, nego i o velikoj uštedi vremena i troškova.

Iznio sam ovdje samo onaj dio prijedloga, koji govori o najzamršenijim slučajevima. U prvi mah mnogom će se čitaocu učiniti, da tu ima i previše promjena, ali ako se zamisli, priznat će, da su ta pravila jednostavnija od dosadašnjih, pa ne će otežati, nego olakšati pisanje i slaganje po novom načinu. Dakako, takve se korjenite promjene ne će moći izvršiti u svim ostalim pravopisnim poglavljima, da se ne povrijedi princip pravopisne postojanosti. Takve korjenite promjene moguće su ipak u poglavlju o rastavljanju riječi, jer ono rješava pretežito tehničke probleme, pa stoga pitanju rastavljanja riječi ne treba davati mnogo veće značenje, nego što zahtijeva sam taj praktični čin.

Dakako, sve je to zasada samo nacrt i prijedlog, pa su do konačnog rješenja toga pitanja svi naši pisci i slagari dužni da se drže pravila, koje propisuje 10. izdanje Boranićeva *Pravopisa*.

VIJESTI IZ HRVATSKOG FILOLOŠKOG DRUŠTVA

Izvršujući zaključke godišnje skupštine od 24. siječnja 1953., upravni odbor Hrvatskog filološkog društva u Zagrebu pristupio je osnivanju podružnica po većim gradovima Narodne Republike Hrvatske. Tako je ove jeseni osnovana podružnica Hrvatskog filološkog društva u Rijeci, a ispitane su mogućnosti za osnivanje podružnica u Splitu, Osijeku i Karlovcu. Filolozi i tih triju gradova prihvatili su radosno potica godišnje skupštine i izvršili pripreme radove za osnivanje podružnica.

Riječka je podružnica osnovala dvije sekcije: sekciju za lingvistiku i sekciju za nauku o književnosti. Središnjica će pomoći njezin rad ne samo svojim iskustvom, nego i odašiljanjem predavača.